אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים יב.

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין מ"ב, ב) [נ"ל ותקן], ג) [סס], ד) [אמר כל"ל], ה) [ותקן], ו) [נ"ל כשם אומ' אני יודע], ז) דברים יט.

תורה אור השלם

1. וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה

במדבר לה כד

2. וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:

במדבר לה כה

הגהות הב"ח

(א) גב' נ"ק אותן בכנב: (ב) רש"י ד"ה אמר רבא ת"ר והא דתמצא הד"א: (ג) ד"ה אלא אמר רבא לר' מאיר שהיה מקיים עדותן אדם טועה וכו' אח אלו דהיינו שמ' שע' כל"ל: (ד) ד"ה מעשה וכו' אדם טועה הס"ד ואמ"כ מ"ה ולר' יהודה היו מסהו הס"ד: (ה) ד"ה היו נ"ק אותן: (ו) ד"ה חקירות אמר מהן אינו:

רבינו חננאל

ובא רבא ודחה להני תרי ליישני דאביי ופשוטות נינהו. ואוקמי' רבא הכי, לדברי ר' מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו, ומעשה כי הוה, פירוש השעה שראו העדות אי בתחלת שעה שניה היה, וזה שאמר שנים שפיר אמר, והאי דאמר שלש טעה שתי שעות חסר משהו, לפיכך אמר עדותן קיימת, אי בסוף שלש היה המעשה, והאי דקאמר בשתי שעות טעה שתי שעות חסר משהו, והאי דקאמר שלש שפיר קאמר, לדברי ר' יהודה אדם טועה ג' שעות חסר משהו, מעשה כי הוה בתחלת שעה ג' הוה, והאי דקאמר ה' טועה ג' שעות חסר משהו, אי בסוף ה' היה המעשה, והאי דקאמר ג' טועה ג' שעות חסר משהו, ואקשינן על הא דרבא, תנן היו בודקין אותן בשבע חקירות, אחת מהן באיזו שעה, וקתני סיפא מה בין חקירות לבדיקות, אמר אחר בחקירות איני יודע עדותן בטלה, בבדיקות אמר אחד איני יודע ואפילו שנים אומרים אין אנו יודעין עדותן קיימת, והיינן בה מכדי חקירות ובדיקות תרוייהו מדאורייתא נינהו, דכתיב ודרשת וחקרת. ומתרגמינן והבדוק. מה לי חקירות מה לי בדיקות. ואמרינן חקירות כי אמר איני יודע הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה, וכל עדות שאינן יכול להזימה אינה עדות, ואי ס"ד טעי אינש כולי האי, חקירות דאיזו שעה שאינן יכול להזימה היא, שאם יכונו שני העדים ויעידו בשעה ג' ויזימום בשעה ג', יאמרו טעינו שעה ה' היה המעשה, וכיון שאמרת יתכן שיטעו זה דשיעור, הדין עמהם, (על זה הדין) נימצא כי בטלה תורת חקירות דאיזו שעה שהיא לדברי הכל. בין לת"ק דאמר שבע חקירות הן, בין לר' יוסי דאמר שלש חקירות הן, ואלו הן איזה יום איזו שעה איזה מקום, מ"מ לדברי הכל איזו שעה הכל מודים שהיא מן החקירות. ופריק רבא דיהבינן להו כולה טעותייהו, פירוש כל עדות שיעיד אדם משעה שניה של יום עד שעה ששית, ומשעה שביעית עד שעה י"א של יום, יהבינן להו לר' מאיר שתי שעות חסר משהו, ולר' יהודה שלש שעות חסר משהו, כיצד לר' יהודה אם יעידו בשעה שניה של יום, צריכין המזימין להעיד כי אם כן יעידו עליהם כי עמנו הייתם משעה שביעית עד שעה עשירית. ואם יעידו בשעה ט' לא יזימו, אלא עד שיעידו שהיו עמהם משעה שביעית עד שעה י"א, ולמה שנינו אחד אומר בשתי שעות ולא שנינו אחד אומר בשעה ראשונה, לפי ששעה ראשונה שהוא שחרית ושעה י"ב שהוא ערבית אין אדם טועה בהן. ודייקי' הני מילי מדקתני ר' יהודה אחד אומר בג' ואחד אומר בה' עדותן קיימת, ואמר רבא מעשה כי הוה בתחלת ג' שעות הוה, וטעי האי דאמר ה' ג' שעות חסר משהו לאחריו. אי בסוף ה' הוה מעשה, והאי דקתני ג' טעי ג' שעות חסר משהו לפניו ומצטרפי, ס"מ דטעי אדם זה השיעור לפניו ולאחריו, וכענין הזה אליבא דר' מאיר שתי שעות חסר משהו, זולתי השעות שאין כן אדם טועה בהן, כגון שעה ראשונה שאין אדם טועה בה שהיא ג', וכ"ש ד' וכיוצא בה.

שלש והאי דאמר בתחילת חמש טעי שעה רביעית ומשהו של סוף שלש לא נמי בתחילת חמש הוה והאי דאמר בסוף שלש טעה שעה רביעית ומשהו: **אמר.** רבא וכי אפשר לומר שאין תולין טעות אלא משהו לר' מאיר ושעה ומשהו לר' יהודה א"כ היאך אתה מלרף עדותן מי אמר לך שזה המקדיש נתכוין לסוף השעה והמאחר נתכוין לתחילת השעה כדי לקרבן זה אלא זה ולרף עדותן אלא תהא ביניהן אלא שיעור טעות האדם ומה אילו דייקת בהני סהדי לחלק עדותן מנית למימר האי דאמר שלש בתחלת שלש והאי דאמר חמש בסוף חמש ויש חילוק ביניהן אלא שעות חסר משהו וכיון דאין אדם טועה כל כך נחלקת עדותן והויא מוכחשת ולא קטלינן ליה להאי ואנן ניקום ונקרב עדותן כדי שיהרג זה (ב):

והא רחמנא אמר והצילו העדה. את הרולח דמספסין לזכות אלא ודאי מדקאמר עדותן קיימת ש"מ דסכיתא להו דאפי' אתה מחלקן כמו אחר תוכל ולומר שהמקדש נתכוין לתחלת השעה והמאחר לסופה יש לך לתלות בטעות ואינך יכול להכחישם שאדם טועה ככל זאת: **אלא אמר רבא לר' מאיר (ג)אדם טועה.** כל מה שאתה יכול לחלק את אלו שהיה מקיים עדותן דהיינו שתי שעות חסר משהו ומשום הכי עדותן קיימת דכי נמי אמרת זה שאמר שתים בתחלת שתים וזה שאמר שלש בסוף שלש כל רגעים שבינתיים שאינם מעשה המעשה בהן יש לתלות בטעות ולומר כמו שאמרו: **מעשה כי הוה אי בסוף שלש אי בתחילת שתים.** כלומר לא מינכרא אם היה המעשה בסוף שתים או בתחילת ג' בטעות מועטת הוא דאי נמי נאמר(ד) אפי' בתחלת שתים אין כאן טעות אלא שעה והאי אי נמי אמר בסוף שלש אין כאן טעות אלא שעה אלא אפילו הוה מעשה בתחילת שתים והאי דאמר שלש בסוף שלש ויש כאן טעות שתי שעות חסר משהו אפי' הכי אין כח לנו לבטלן אף בכך אדם טועה (ד). ולר' יהודה נמי כו' ובהאי עניא דפרישת דכי נמי מרחקת להו בכל היכולת אכתי טעו בהני דהיינו שלש שעות חסר משהו מעשה כי הוה כו' כלומר בכל מה שאתה יכול להרחיק אפי' האחד אמר שבאותה שעה היה המעשה אין עד הרחוק ממנו מוכחש דטעו בהאי: **היו בודקין אותו(ה).** לעדי נפשות: **בשבע חקירות.** מקלאי נפקא לן בסנהדרין בהוא פירקא (ד' מ.): **שבוע.** שמיטה. כאחו שמיטה של יובל שיש בו שבע שמיטות: **באיזו שנה.** של שמיטה. בשנה: **בכמה.** ימים בחודש: **באיזה יום.** בשבת בחמד בשבת או בשני בשבת או בשלישי בשבת או ג' מן החמרים: **ואם(ו) אי מה כין חקירות לבדיקות.** דקתני התם מכירין אתם אותו התריתם בו בכמה הרגו הרגו או בחרירן הרגו כליו שחורים או לבנים וכל המרבה בבדיקות הרי זה משובח ומה בין חקירות הגך שבע קמייתא לבדיקות אוחרניתא: **חקירות אמר אחד (ו) איני יודע.** באתת מהן ואפי' (ו)בשעות לומר איני יודע עדותן בטולה: **דהויא ליה עדות שאי אפשר יכול להזימה.** דרחמנא אמר(ז) ודרשו הסופרים היטב והנה עד שקר העד וגו' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וגו' עדות שאתה יכול לקיים בה תורת הזמה הוי עדות ואי לא לא והזמה אינה אלא בעמנו היתם באותו היום ובאותה שעה שאתם אומרין שראיתם עדות זו במקום פלוני וכי אמרי באתת מהן אפי' בחקירות דאיזו שעה איני יודע שוב איך יכול לומר לו עמי היית באותה שעה. וא"ת אתה יכול להזימה ע"י היום אם יבואו עדים ויאמרו כל היום היתם עמנו מיהא בגרה להו תורת הזמה מן חקירות השעות ורחמנא רבי שבע חקירות בגזרה שוה דהיטב היטב בסנהדרין (מ.): **בדיקות.** כי אמרי אין אנו יודעין עדות שאתה יכול להזימה היא שאין בהזמה דמה עמנו היתם יש לומר בכלים שחורים או לבנים: **ואי אמרת טעי אינש כולי האי חקירות דאיזו שעה נמי.** אין לך בה הזמה אפי' כי לא אמר איני יודע דהא כי אמר באתת מהן ואמרי ליה בחמש עמנו היית יכול לומר בארבע היה אכל טעיתי: ומאי **דיהבינן להו כולי טעותייהו.** ואם יש מזימין כאן יכולין להזיס ע"י שעה וטעותה ולומר לו בכל השעה וטעותה היית עמנו: **לרבי מאיר.** דאמר אדם טועה ב' שעות יהבינן להו דשתים וג' מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמש בין שניהן להאי דשתים יהבינן ליה שעה ראשונה ושניה ושלישית ורביעית ולהאי דג' יהבינן ליה עוד חמישית ואם לא דכי אמרי ליה להאי דשתים בשביה עמנו היית יש לומר טעיתי שתי שעות לאחורי ומעשה היה בראשונה ועוד היה לו לומר מעשה היה קודם לראשונה שעה אחת אלא בין יומא לליליא לא טעו אינשי וכי אמרי ליה לראשונה ושניה יש לו לומר טעיתי ב' שעות לפני שלישית ורביעית ואי אמרי ליה כל אדרבא שעות עמנו היית הרי הוסם ונבעל שלש נמי יהבינן לקמיה לראשונה ושניה ולבתריה יהבינן רביעית וחמישית ואי ממי ליה לבולהו חמש הרי הוסם: **ולרבי יהודה.** דאמר אדם טועה ג' שעות יהבינן להו להך דשלש וחמש דאיירי ר' יהודה בהן מתחילת שעה ראשונה ועד סוף שית ולבעל שלש יהבינן לקמיה לראשונה ושניה. ודין הוא דניתיב ליה טפי: אלא

וחד מינייהו קטעי שעה ומשהו אזל רב הונא בריה דרב יהודה אמרה לשמעתתא קמיה דרבא אמר ומה אילו דייקינן בהני סהדי דהאי דקאמר שלש בתחלת שלש והאי דקאמר חמש בסוף חמש והויא עדות מוכחשת ולא קטלינן ואנן ניקום ונקטיל מספקא ורחמנא אמר (ו)ושפטו העדה (ב)והצילו העדה אלא אמר רבא לדברי רבי מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שלש שעות חסר משהו לדברי רבי מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו מעשה כי הוה או בתחלת שתים או בסוף שלש וחד מינייהו קטעי שלש שעות חסר משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שלש שעות חסר משהו מעשה כי הוה או בתחלת שלש או בסוף חמש וחד מינייהו קטעי שלש שעות חסר משהו (ג)תנן היו בודקין (ד) אותו בשבע חקירות באיזו שבוע באיזו שנה באיזה חדש בכמה בחדש באיזה יום באיזו שעה באיזה מקום (ה)(ותניא) (ו)מה בין חקירות לבדיקות חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה בדיקות אפילו שניהם אומרים אין אנו יודעים עדותן קיימת והוינן בה מאי שנא חקירות ומאי שנא בדיקות ואמרינן חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה בדיקות עדות שאתה יכול להזימה היא ואי אמרת טעי אינש כולי האי חקירות דאיזו שעה נמי עדות שאי אתה יכול להזימה היא דאמרי מטעי קטעינן דיהבינן להו כולי טעותייהו לרבי מאיר יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמש ובדין הוא דניתיב להו מעיקרא טפי אלא בין יומא לליליא לא טעו אינשי ולרבי יהודה יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה ועד סוף ששית ובדין הוא דניתיב להו מעיקרא טפי אלא

אלא אמר רבא לדברי ר' מאיר אדם טועה ב' שעות חסר משהו. ואם תאמר מ"כ אחד אומר בג' ואי אומר בה' אמאי עדותן בטילה נימא דעובדא ברביעית הוה וי"ל דסבר רבא דאין לתלות הטעות בשמיטה אך יש להקשות אחד אומר בג' ואי אומר בה' אמאי עדותן בטילה אילו דייקת בהני סהדי דילמא האי דקאמר בג' בסוף ג' ויש לומר דלהממיר ולקיים עדותן לא בדקינן להו:

באיזה יום. תימה כיון דכבר כיוונו יום אחד לחדש למה למשיליהו באחה יום והלא אפי' לא כיוונו אחה יום ה"ל מחרין ומגידין ואין יכולין לחזור בהם אחר כדי דבור ויש לומר כיון דז' חקירות יכלינן מקראי בפרק היו בודקים (סנהדרין דף מ'.) לר' אלא יכחישו זה את זה ושלא יכחישו את עצמן מ"ש נפקא מינה לאחד אומר בג' בחודש ואחד אומר בג' כדפרישת: **לרבי** מאיר יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה עד סוף ה'.

הקשה ריב"א אמאי לא נתלה הטעות במזימים וכשאומרים המזימים עמנו היתם עד סוף ה' נאמר טעינו וקרו לר' ה' והמעשה היה בה' ולא יהיו מוזמים בכך ואי שהעדות מוכחשת היא שהרי אותו שאמר שתים לא היה יכול לטעות עד ה' מ"מ מוזמים לא יהיו ואו"י דלא תליגן הטעות כלל בשני עדים כדפרישת לעיל: ויכול שניהם אומרים אין אנו יודעים עדותן קיימת והוינן בה מאי שנא חקירות ומאי שנא בדיקות ואמרינן חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה בדיקות עדות שאתה יכול להזימה היא ואי אמרת טעי אינש כולי האי חקירות דאיזו שעה נמי עדות שאי אתה יכול להזימה היא דאמרי מטעי קטעינן דיהבינן להו כולי טעותייהו לרבי מאיר יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמש ובדין הוא דניתיב להו מעיקרא טפי אלא בין יומא לליליא לא טעו אינשי ולרבי יהודה יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה ועד סוף ששית ובדין הוא דניתיב להו מעיקרא טפי אלא

עין משפט נר מצוה

עטו א מי' פ"ח מהלכות עדות הלכה ד סמג עשין קט:

צ ב מי' פ"ב מהלכות עדות הלכה ח:

מוסף רש"י

באיזו שבוע. של יובל (סנהדרין מ.) **באיזו שנה.** של שמיטה (שם) **בכמה בחדש.** בעשרים ואחד בעשרים ואחד (שם) **באיזה יום.** שבת, אף על פי שאמרו בכך וכך בחדש, אף על פי כן שואלין לכן באיזה יום בשבת היה, לפי שכל הסנהדרין נאות להשאל לדי הזמה ואמרו יש עדים להזמין ואין מעלין על לבן חשבון של חדש אם היו אלו עמהן אותו היום בחקום אחר, וכשאומלין אותן באיזה יום והם אומרים עדי הזמה מכרים עדי הזמה להזמים (שם). **באיזו שעה.** של יום, שמא אין עדים להזמין לכל היום רק עדים להזמין אותה שעה (שם). **באיזה מקום.** שם היא המעלת להבין אם כל החקירות להזמה דכלהו הכי לא מתומי (שם). חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה. דשבע חקירות מקראי נפקא לן וכענין בטלהו שאתה יכול להזמן, דהזמה מיכמא כהו וכיון דאמר איני יודע אי אתה יכול להזמן באותה חקירה, וכיון דלא אפשר לקיים כה מצות הזמה באותו הענד בטלה כל העדות ואפילו הן מאה, דאין עדים נעשין זוממין עד שיזומו כולן כדאמרינן בפ' מכות (ה.): מנין שאפילו הן מאה תלמוד לומר עדים (סנהדרין שם). כל עדותן בטלה שבנמרא, היא והן פעורין (שם). **בדיקות.** אפילו אמרו כולם אין אנו יודעין, תלמוד הזמה דאויר בחקרים כהן דאין תלויה אלא בחקירות לומר עמנו היתם בשאתה שעה במקום אחר (שם).

רבינו חננאל (המשך)

עמנו הייתם משעה שניה עד סוף שעה רביעית, ואם יעידו בשלישית יאמרו עמנו הייתם משעה שניה עד ה', ואם יעידו בשעה ד' יאמרו עמנו הייתם משעה שניה עד שעה ששית, כשם שיש לומר טעו לפניהם ג' שעות חסר משהו, כך י"ל טעו לאחור, וכל היכא דאיכא למחלי בטעות תלינן ולא קטלינן, אלא אם יעידו המזימין שהיו עמהן כדי שיתכן שיטעו, אבל אם יעידו בשעה ה' אין נותנין שלש שעות שהן ה' וששית ושביעית בשעותם. למה ובשבע חמה במזרח, ובשבע חמה במערב, ואין אדם טועה בזה, וכענין הזה נותנין למעיד בשעה שביעית, ולא יזומו אלא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com